Kulturna baština i tradicijski plesovi Čeha u Republici Hrvatskoj

Ulrich, Morena

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:327569

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MORENA ULRICH

TRADICIJSKI PLESOVI ČEHA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Pula, rujan 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MORENA ULRICH

TRADICIJSKI PLESOVI ČEHA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

JMBAG: 0130210781, izvanredni student

Studijski smjer: Izvanredni studij predškolskog odgoja

Predmet: Kineziološka kultura

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Kineziologija

Znanstvena grana: Kineziološka edukacija

Mentor: Zlatko Tkalčec, prof., v. pred.

Pula, rujan 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana MORENA ULRICH, kandidat za prvostupnika STUDIJA PREDŠKOLSKOG ODGOJA ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 17. studenoga, 2017. godine

Student

_____

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, MORENA ULRICH dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom TRADICIJSKI PLESOVI ČEHA U REPUBLICI HRVATSKOJ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.
Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 17. studenoga 2017.

Potpis

_____

SADRŽAJ

1 UVOD 6
2 ČESI U HRVATSKOJ 7
2.1 DOSELJAVANJE ČEHA NA PROSTORE REPUBLIKE HRVATSKE 7
2.2 ČESI U SASTAVU STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE 8
3 ORGANIZACIJA KULTURNOG ŽIVOTA ČEŠKE MANJINE 10
4 PLESNA TRADICIJA 14
4.1 KOREOGRAFI 14
4.2 TÁBOR 16
4.3 PLESNE PROBE 22
4.3.1 PLESNE PROBE ZA ODRASLE 22
4.3.2 PLESNE PROBE ZA DJECU 23
4.3.3 NAČIN IZVOĐENJA I NOTNI ZAPISI PLESOVA ZA DJECU 24
4.4 KORACI I FORME 27
4.5 REKVIZITI 33
4.6 NASTUPI I GOSTOVANJA 34
4.7 MANIFESTACIJE I SMOTRE FOLKLORA 36
4.7.1 „MAŠKARÁDI“ – MAŠKARNA POVORKA 36
4.7.2 NAŠE JARO 38
4.7.3 VONIČKA 39
4.7.4 ŽETVENE SVEČANOSTI - DOŽÍNKOVÉ SLAVNOSTI 39
4.8 GLAZBENA PRATNJA 44
4.9 ČEŠKA NARODNA NOŠNJA 44
5 ZAKLJUČAK 48
6 POPIS LITERATURE: 49
7 SAŽETAK 58
8 SUMMARY 59

1 UVOD

Akordy máje
Jaroslav Koleška

Na dvou strunách jsem hrál,
na dvou strunách hraji…
Zpěvy dvou domuvů
z mých strun zaznívají.

Kdo tomu naučil,
kdo první notu dal?
Kdo housle naladil,
do rukou položil,
kdo pro ně písně skládal?

Na dvou strunách jsem hrál,
na dvou strunách hraji…
Dozvuky dvou břehů
z mých strun zaznívají.

Srdce mně tomu učilo
a první notu dal
jeho důvěrný hlas…
To, po čem toužilo,
o čem horoucně snilo,
pro housle mé, lásko, skladalas.

Akordi svibnja
Jaroslav Koleška

Na dvije žice sam svirao,
na dvije žice sviram…
Pjesme dvaju domovina
Iz mojih žica zvone.

Tko me je to naučio,
tko je odsvirao prvi takt?
Tko je violinu uštimao,
u ruke položio,
Tko je za nju pjesme skladao?

Na dvije žice sam svirao,
na dvije žice sviram…
Jeka dvaju bregova
Iz mojih žica odzvanja.

Srce me tome naučilo
i prvi ton dao je
njegov pouzdan glas…
Ono, za čim je čeznulo,
o čemu je gorljivo snilo
za violinu moju ljubav je
skladala.

Kao dvije žice jedne violine – tako sam od djetinjstva osjećala oba svoja identiteta – hrvatski, jer ovdje sam rođena i ovdje živim te češki, jer je to domovina mojih predaka, tamo su moji korijeni. Dva identiteta, dva jezika, dvije kulture, koje su moji roditelji njegovali te od najranijeg djetinjstva u meni budili ljubav prema oba.

Možda upravo zbog utjecaja roditelja ili možda pod utjecajem okoline daruvarskog područja gdje sam odrasla, a u kojem se veoma cijeni i nastoji očuvati kulturna baština, kako hrvatska, tako i češka, zavoljela sam i sama naše stare običaje i, mogu reći, zaljubila se u tradicionalne folklorne plesove. Stoga, kada sam razmišljala o temi svoga završnoga rada nisam mnogo dvojila – neka to bude ono što volim!

2 ČESI U HRVATSKOJ

2.1 DOSELJAVANJE ČEHA NA PROSTORE REPUBLIKE HRVATSKE

Osim općepoznate pripadnosti hrvatskog i češkog jezika slavenskim jezicima, ova dva naroda kroz povijest povezuje i orijentacija prema zapadnoj kulturi i ista vjera. Stoga njihove dodire nije mogla spriječiti niti geografska udaljenost, koja je u prošlosti bila znatno teže premostiva, nego u današnje vrijeme.

U knjizi Česi u Hrvatskoj autora Josefa Matušeka nailazimo na podatak da su već oko 1270. godine pristaše češkog vladara Přemysla Otakara II., gospodara Sutle i Hrvatskog Zagorja, sagradili tvrđavu Samobor. Nadalje, Sigismund Luksemburški (1387. – 1437.) bio je, kako ugarskim, tako i hrvatskim i češkim kraljem. (Matušek, 1996)

Za vrijeme turskih napada u pogranične dijelove dolazile su vojne formacije plaćenika iz cijele Europe pa samim time i iz Češke. Nakon što je okončala borba sa Turcima život je u pograničnim područjima i dalje bio težak. Još uvijek je na snazi bilo kmetstvo, a glad i bolesti bili su uobičajene pojave. Tek oko 1750. godine stanje se poboljšalo dovoljno da bi se moglo razmišljati o kolonizaciji, koja bi unaprijedila gospodarski razvoj, a doseljenici iz Češke, Austrije, Njemačke, Mađarske mogli su u tome pomoći. Kolonisti iz Češke bili su radišni, disciplinirani i dobri gospodari, a dodatna prednost bila je što su, osim njemačkog, govorili i sličnim slavenskim jezikom, što im je olakšavalo sporazumijevanje sa lokalnim stanovništvom. (Matušek, 1996)

S druge strane gustoća naseljenosti u Češkoj tada je bila znatno veća, nego u Hrvatskoj što je jedan od uzroka koji je Čehe potaknuo na migraciju. Prvenstveno je ovdje riječ o agrarnoj prenaseljenosti, naime, živjelo se „od zemlje“, a visok prirodni prirast te činjenica da je 1790. godine donesen zakon prema kojemu samo jedan sin nasljeđuje zemlju od oca, a ostali moraju otići te postaju najamni radnici na tuđim posjedima ili u manufakturama, dodatno su doprinijeli seobi. A prostor Hrvatske je nakon odlaska Turaka bio je bogat plodnom, ali zapuštenom zemljom, koju je trebalo obrađivati. (Horina, 2007)

Doseljavanje Čeha u Hrvatsku nije bilo jednokratno niti jednostavno. Bio je to proces u trajanju od otprilike 150 godina, a tijek mu je bio vrlo različitih intenziteta i bio

pod utjecajem različitih faktora poput gospodarskih potreba, političkih previranja i povijesnih događanja. Ipak, može se reći da se doseljavanje odvijalo kroz razdoblja:

- Doba manufaktura (18. stoljeće)
- Vojna granica (1792. – 1873.)
- Civilna Hrvatska – provincijal (1800. – 1873.)
- Nakon ukinuća Vojne granice (1873. – 1914.)
- Gradske kolonije (1850. – 1941.)
- Bosna i Hercegovina (1878. – 1914.)
- Naknadno doseljavanje (1880. – 1941.)

(Matušek, 1996)

Doseljenici su dolazili u valovima, naseljavali se što u ruralnim, što u gradskim sredinama, u potrazi za svojim novim domom se prilagođavali, asimilirali i miješali sa domaćim stanovništvom. Doselivši na prostore Republike Hrvatske iza sebe su ostavili svoj „stari život“ i trudili se prilagoditi uvjetima koje su zatekli te svoje „mjesto pod suncem“ izgraditi u novoj domovini. Tu su, zajedno sa domaćim stanovništvom, prolazili kroz povijesne prilike i nedaće određenog povijesnog konteksta i razdoblja, pokušavajući u tom suživotu, očuvati dio identiteta i uspomenu na domovinu koju su napustili.

2.2 ČESI U SASTAVU STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine u Republici Hrvatskoj postoje 22 priznate nacionalne manjine. Unatoč velikom broju različitih nacionalnih manjina, sam broj njihovih pripadnika iznosi svega 7,5% udjela ukupnog stanovništva. Od toga Česi čine 3,17% udjela nacionalnih manjina, odnosno 0,24% stanovništva. Ukoliko želimo govoriti o konkretnom broju pripadnika češke manjine na ovim prostorima, on se može pratiti od 1880. godine, kada je iznosio 14 584, a prema popisu stanovništva iz 2001. godine taj broj je 10 510 Čeha. (Horina, 2007)

Što se tiče regionalnog razmještaja pripadnika češke manjine, prema popisu stanovništva iz 2001. godine od ukupnog broja Čeha, dakle od 10 510 stanovnika, njih

čak 7 098 živjelo je u Bjelovarsko – bilogorskoj županiji. U postotcima to bi značilo da su Česi činili 5,33% stanovnika županije te da tu živi 67,54% ukupnog broja Čeha u Republici Hrvatskoj. Od ostalih županija treba spomenuti još Požeško – slavonsku, gdje je postotak broja Čeha 0,9% stanovništva te Sisačko – moslavačku sa postotkom od 0,36%, dok je 1991. godine u Zagrebačkoj županiji živjelo 0,11% Čeha. (Horina, 2007)

Na području Bjelovarsko – bilogorske županije potrebno je istaknuti grad Daruvar, gdje je broj Čeha 2 504, što čini 18,91% stanovništva, odnosno 23,82% ukupnog broja Čeha u Republici Hrvatskoj. Nadomak grada Daruvara nalazi se općina Končanica, gdje je prema popisu stanovništva živjelo 1 318 Čeha, što znači da gotovo polovicu ukupnog stanovništva Končanice čine Česi! (Horina, 2007)

3 ORGANIZACIJA KULTURNOG ŽIVOTA ČEŠKE MANJINE

Češke besede, koje su zapravo kulturno – umjetnička društva, ali i središnjica lokanog održanja identiteta i zajedničkog života i rada lokalnih Čeha, okupljene su oko krovne organizacije – Saveza Čeha u Republici Hrvatskoj sa sjedištem u Daruvaru. Savez ima šest stručnih savjeta, koji brinu o kulturi i obrazovanju. To su: savjet za školska pitanja, za kazališnu i lutkarsku djelatnost, savjet za povijest, savjet za izdavačku djelatnost, glazbeno – folklorni savjet te savjet za informiranje. (Horina, 2007)

Danas je ukupan broj Čeških beseda u Republici Hrvatskoj 31, od kojih je najzapadnija u Rijeci, a najistočnija u Slavonskom Brodu. Prva Češka beseda osnovana je u Zagrebu 1874. godine, nakon nje u Dubrovniku 1899. godine, no ona danas više ne djeluje. (Horina, 2007) Zanimljivo je da je češka beseda djelovala i u Puli – od 1907. godine do 1. svjetskog rata. (Matušek, 1996). Upravo su češke besede zaslužne za održavanje češkog identiteta i očuvanje jezika, koji je arhaičan i sa velikim udjelom hrvatskih i drugih stranih riječi, ali je to još uvijek živ jezik, posebice u Daruvaru i njegovoj okolici, gdje se češki jezik susreće ne samo u obiteljima, u školi ili vrtiću, već i u pekarnici, poštanskom uredu, liječničkoj ordinaciji, benzinskoj crpki, na ulici... Možemo reći i da se besedama te povezanosti preko Saveza sa matičnom Češkom Republikom može zahvaliti postojanje češke zajednice u Hrvatskoj u zadnjih 150 godina. A tradicija se čuva putem brojnih manifestacija, što na lokalnoj razini, što na razini cijele regije na kojima članovi beseda nastupaju sa točkama najrazličitijih sadržaja – plesnih folklornih izvedbi, pjevačkim zborovima, limenom i puhačkom glazbom, kazališnim predstavama.

Besede koje danas djeluju i aktivnosti kojima se bave su:

1. Bjeliševac – osnovana 1933. godine, a 2000. godine obnovila aktivnost, ima 127 članova. Aktivne su folklorne skupine djece i mladeži te zbor.
2. Bjelovar – osnovana 1918. godine, a broj članova je 323. Djeluju pjevački zbor Kateřina, voklana skupina Rozmarýnky, velika i srednja folklorna skupina Srdéčko te mala plesna skupina, glazbena skupina Staří přátelé te kazališna skupina Lucerna.

3. Daruvar – osnovana 1907, broji 609 članova. Sekcije: ženski pjevački zbor, pet generacijskih skupina folklornog ansambla Holubička, kapela sa pjevačicama, kazališna skupina, knjižnica Frante Buriana, radio klub Jan Hus.
4. Daruvarski Brestovac – osnovana 1920. kao ogranak daruvarske besede, a 1926. se osamostalila. Broj članova 286. Sekcije: pjevačka skupina Konvalinky, puhački orkestar, glazbena kapela, mlađa i starija plesna skupina Korálky.
5. Dežanovac – osnovana 1924., broj članova je 225, a puhački orkestar te skupina koja izrađuje rukotvorine, odnosno suvenire i lutkice od kukuruzovine.
6. Doljani – osnovana 1919., broji 283 člana, a aktivne su plesna skupina Dolanka i dvije dječje plesne grupe, kazališne skupine odraslih i djece, puhački orkestar, pjevačka skupina Berušky te mala kapela.
7. Donji Sređani – djeluje od 1966., ima 150 članova, a aktivne su kazališna skupina te pjevačka skupina Střežaňačky.
8. Garešnica – osnovana 2008. godine i ima 55 članova, a djeluju kazališna skupina Nazdar, glazbena i pjevačka skupina.
9. Hercegovac – djeluje od 1920. godine, broji 278 članova, koji su aktivni u skupinama: tri plesne grupe – dječja Pampelišky, mladež Světlušky i odrasli Manželské páry te glazbena sekcija sa zabavnim orkestrom.
10. Golubnjak – osnovana 1926., obnovljena 1999., 76 članova, sekcije: pjevački zbor, kazališna skupina, dječja folklorna skupina.
11. Gornji Daruvar – osnovana 1924, 203 člana, aktivni: glazbena skupina, pjevačka skupina, kazališni kružok.
12. Grubišno Polje – osnovana 1924., obnovljena 2011., 65 članova, plesna i pjevačka skupina Červená růžička, prati ih glazbena skupina Čtyřlístek, kazališna skupina Jaro.
13. Ivanovo Selo – djeluje od 1934. godine i broji 80 članova aktivnih u sekcijama: kazališna skupina Cobydup, puhački orkestar, plesna skupina.
14. Jazvenik – osnovana 1928. godine, 121 član, sekcije: kazališna skupina, mlađa i starija plesna skupina, pjevačka skupina, a imaju i knjižnicu.
15. Kaptol – osnovana 1923., broji više od 300 članova aktivnih u skupinama: glazbena skupina Bohemie, pjevačkoj skupini Zlaté údolí, maloj, srednjoj i velikoj skupini folklorne skupine Červená sukýnka.
16. Končanica – osnovana je 1932. godine, broji 373 člana. Aktivnosti besede: pjevački zbor Končeňačky, tri folklorne skupine – dječja Růžičky, mladenačka

Končenická chasa te odrasli Manželské páry, orkestar puhačke glazbe i mala kapela puhačke glazbe.

17. Ljudevit Selo – osnovana 1935., oko 190 članova. Sekcije: kazališna skupina, folklorna skupina Perličky, pjevačka skupina Lipovecká děvčata i puhački orkestar.
18. Lipovljani – beseda osnovana 1923. a obnovljena 2004., broji nešto više od 100 članova, aktivnosti: ženska pjevačka skupina Vějíř, glazbena skupina, folklorne skupine djece i odraslih, literarna sekcija.
19. Međurić – osnovana je 1920., a od 280 članova oko 120 je aktivno. Oni djeluju u sekcijama: dvije dječje folklorne skupine – Motýlci i Vlaštovky, plesna skupina odraslih, glazbena skupina koja prati plesače, puhački orkestar, pjevački zbor Hlas, kazališna skupina.
20. Nova Gradiška – djeluje od 2000. godine, broji 114 članova. Djeluju: pjevački zbor, dramsko – recitatorska sekcija, likovno – kreativna sekcija.
21. Osijek – obnovljena 2014., 64 člana, aktivne glazbena i pjevačka skupina.
22. Prekopakra – osnovana 1907., 215 članova, aktivne dječja folklorna skupina, folklorna skupina odraslih, pjevačka te glazbena skupina.
23. Rijeka – osnovana 1994., broji više od 165 članova. U besedi djeluju skupine: mala i srednja folklorna skupina Ráček, folklorna skupina odraslih, pjevački zbor Nostalgie, mala i velika skupina modernog plesa.
24. Sisak – osnovana 1928., obnovljena 2004., 155 članova. Djeluju: pjevačka skupina, kazališna skupina, dječja folklorna skupina te folklorna skupina odraslih Panenky.
25. Slavonski Brod – beseda osnovana 1934. a obnovljena 1996., broji 92 člana. Trenutno djeluje samo pjevačka skupina.
26. Šibovac – osnovana je 1957. a obnovljena 2010., 60 članova, sekcije: pjevačka skupina Aronie i kazališna skupina.
27. Treglava – osnovana 2002. godine, 102 člana. Aktivne skupina: tri dobne folklorne skupine Hvězdičky, pjevačka skupina Šumaři, etno skupina Řemeslníci i kazališna skupina.
28. Veliki i Mali Zdenci – osnovana 1924., obnovljena 2000. godine, broj članova je 220. Aktivni su ženski pjevački zbor Zdenačky, puhački orkestar, tri dobne skupine plesača Vodička.

29. Virovitica – osnovana 1919., a obnovljena je 2002. godine, 140 članova. Djeluju; pjevački zbor, puhački orkestar, dječja plesna skupina, likovna skupina, češki jezik za odrasle, kazališna sekcija, kuharska, sportska, povijesna i informatička potpora.
30. Zagreb – osnovana 1874., broji 477 članova. U besedi djeluju: pjevački zbor Bohemia, folklorna skupina Jetelíček, dječja folklorna skupina Záhřebské sluníčko, kazališna skupina Josef Václav Frič, sekcija društvenih plesova Polka, glazbena skupina Lípa. (Český lidový kalendář 2017, 152) Uz besedu djeluje i igraonica za djecu predškolske dobi Herna Cvrček, vrši se nastava prema modelu C za djecu osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta, a aktivna je i škola češkog jezika za odrasle.
31. Zagrebačka županija – osnovana 2009., broji 309 članova, koji tvore mušku i žensku pjevačku skupinu te glazbenu sekciju.
    (Český lidový kalendář 2017)

Osim kroz djelovanja beseda, identitet manjine živi i kroz sustav školstva, novinarstvo te običaje, koji se u narodu održavaju tijekom kalendarske godine.

4 PLESNA TRADICIJA

Kada govorimo o češkim folklornim plesovima u Hrvatskoj tada ne možemo reći da ovdašnji Česi u besedama i njihovim folklornim skupinama plešu češke tradicijske plesove, koje su sa sobom donijeli iz stare domovine u obliku gotovih formi i zadržali ih do danas. Riječ je zapravo uglavnom o autorskim ostvarenjima koreografa, i to najvećim dijelom koreografa iz Češke, koji su stručnjaci upravo u području narodnih plesova.

4.1 KOREOGRAFI

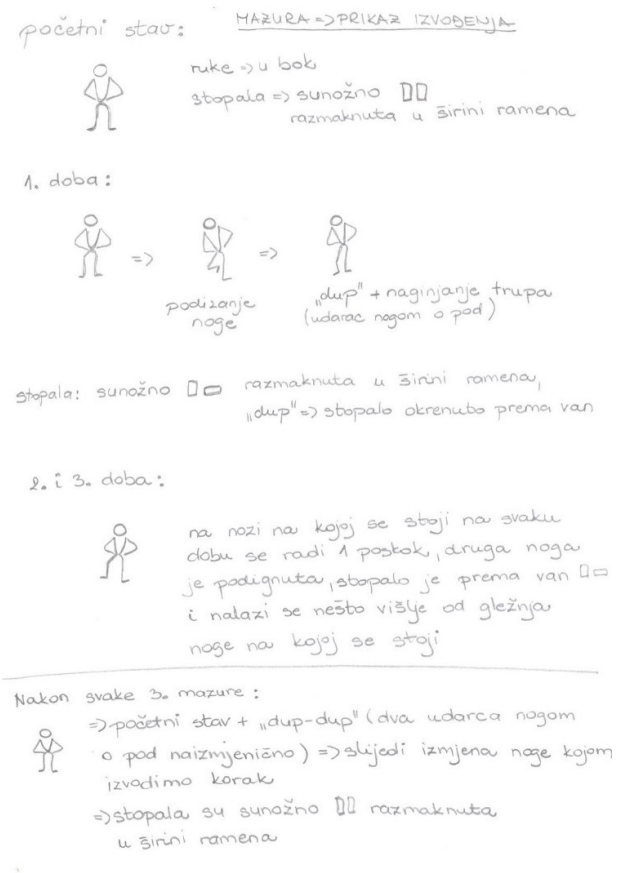
Savez Čeha od 70-ih godina prošloga stoljeća angažira koreografe iz Češke, koji rade sa folklornim skupinama i pomažu im naučiti nove plesove. Ranije su se tom aktivnošću bavili učitelji, ali budući da je u većini mjesta aktivnost češke manjine vidljiva upravo na području plesne tradicije, što je ujedno i način održavanja nacionalnog identiteta čak i ondje gdje se gubi i sam jezik, uloženi su određeni napori da se održi i poboljša kvaliteta. Može se reći da se posebnom smotrom plesnog folklora smatraju Žetvene svečanosti. (Matušek, 1996)

Premda nam Matušek kazuje kako su koreografije ranije radili učitelji, a zatim su se počeli pozivati koreografi iz Češke te je njihovom stručnom vodstvu prepušten taj zadatak, to nije potpuna informacija. Naime, u mnogim besedama (pa tako i u zagrebačkoj folklornoj skupini Jetelíček, koje sam i ja članicom), osim što se ugošćuju koreografi, voditelji skupina i sami osmišljavaju koreografije. Osim toga, postoje i skupine, koje djeluju u potpunosti samostalno po tom pitanju. Riječ je uglavnom o dječjim skupinama. Tu voditelji, a najčešće su to učitelji ili plesači iz starije dobne skupine, cijelu plesnu točku osmišljavaju sami. Glazba se uglavnom traži na internetu ili se posuđuju stare snimke od kolega i slično, budući da dječje skupine nemaju često privilegiju plesati uz „živu“ glazbu. Samu koreografiju osmišljava voditelj, sukladno svome znanju i afinitetima, ali i mogućnostima i dobi skupine. Na koncu, za sam nastup su, osim koreografije i glazbe potrebne i nošnje, koje su uglavnom također na brizi voditelja. Iz financijskih razloga čest je slučaj da beseda ne posjeduje nošnje za djecu te se događa da djeca nastupaju u vlastitoj odjeći (najčešće bijela košulja i crne hlače za dječake te bijela košulja i crna ili crvena suknja za djevojčice), u dogovoru sa

roditeljima. Kao primjer ću opet navesti Češku besedu Zagreb – tu sam određeno vrijeme bila aktivna kao zamjena voditeljici te radila sa vrtićkom skupinom i djevojčicama iz plesne skupine Sluníčko, koje pohađaju više razrede osnovne škole. U oba primjera koreografije i sve ostale pripreme za nastup bile su moja odgovornost.

Kao primjer koreografije koju osmišljava voditelj skupine u prilog dajem koreografiju (Prilog 1.), koju sam osmislila za folklornu skupinu Sluníčko, za vrijeme svoga djelovanja u Čekoj besedi Zagreb. Riječ je o sklopu „Písně pro radost“ („Pjesme za radost“), a sastoji se od dva dijela – prvi dio je mazura, a drugi hulan. Koreografija je namijenjena djevojkama osnovnoškolskog uzrasta. Raspisana je za četiri para, budući da je toliko djevojka sudjelovalo na nastupu, ali moguće ju je prilagoditi i većem broju plesača, čime bi više do izražaja došla formacija kruga, tipična za češke tradicijske plesove. Također, premda su ovu koreografiju izvodile samo djevojke, korištene su oznake za plesača i plesačicu, u ovom slučaju, radi lakšeg snalaženja u prostoru, ali koreografiju mogu izvoditi i muško – ženski parovi.

Prikaz izvođenja mazure:

Spomenuti su koreografi iz Češke, a s obzirom na veličinu i značaj njihovog doprinosa ne samo održavanju, već napretku i obogaćivanju kulturnog života lokalne češke zajednice, potrebno im je posvetiti nekoliko riječi. Koreografi koji posjećuju Hrvatsku na širem daruvarskom području su Eva Zetová, Milivoj Brtník, Jiří Souček te pokojna Lenka Homolová. Ovisno o svome rasporedu oni dogovaraju posjete besedama uglavnom jednom ili dva puta godišnje. Tada dolaze u Hrvatsku na nekoliko dana te obilaze besede za koje su zaduženi. Sa svakom skupinom provode dan, dva ili tri održavajući višesatne, ponekad i cjelodnevne probe na kojima se najprije utvrđuje stanje i uvježbanost skupine te poznavanje koraka, a zatim se radi na usvajanju koreografije. Zahvaljujući suvremenim mogućnostima tehnologije koreografija se u današnje vrijeme može snimiti, što kasnije uvelike olakšava posao voditelju.

U Bjelovaru je plesna grupa jedina sekcija besede, koja se uspjela održati od početka svoga djelovanja 1945. godine do danas, a pretežno plešu mlađi članovi društva. Najčešće izvode upravo plesove, dok se pjesma i drugi običaji manje njeguju. I ovdje, kao i u drugim besedama, rado se ugošćuju koreografi iz Češke – Zdenka Jelínek iz Brna i Lenka Homolová iz Praga. (Matušek, 1991)

4.2 TÁBOR

Spomenuti koreograf Milivoj Brtník osim posjeta besedama organizator je i voditelj takozvanih „tábora“. Riječ je o dvotjednoj školi folklora, koja se u ljetnim mjesecima održava u Češkoj Republici. Tabori se održavaju naizmjenično svake dvije godine, na način da se jedne godine provodi škola za voditelje, a naredne godine za plesače. Moram reći da o školi za plesače govorim iz vlastitog iskustva. Naime, bila sam učesnicom tabora 2015. godine u Jalovcu. Smješteni daleko od civilizacije, u planinarskom kampu na sjeveru Češke, četrnaest dana smo naporno radili, ali i zabavljali se pod budnim okom i strogim vodstvom gospodina Brtníka.

Slika 1. Koreograf Milivoj Brtiník

Prvoga dana tabora provodi se testiranje sudionika, koji dolaze, kako iz čeških beseda u Hrvatskoj, tako i iz folklornih skupina u Češkoj, a mogu biti iz svih dobnih skupina, osim vrtićke djece i seniora. Prilikom testiranja voditelji tabora sudionicima zadaju određene korake koje trebaju izvesti i forme koje trebaju održati i na taj način ih, sukladno znanju i vještinama, ali i dobi, svrstavaju u skupine od otprilike deset članova. Ove skupine zatim dobivaju svoj redni broj te knjižicu sa popisom aktivnosti kojima će se baviti, a u nju se upisuju imena članova i njihova aktivnost, trud i postignuća se tijekom cijelog boravka na taboru vrednuju, što pozitivnim, što negativnim bodovima. Bodovi se svakoga dana prepisuju na plakate koje, također prvoga dana, članovi skupine izrađuju, a stoje na zidu u glavnoj prostoriji, svima vidljivi i transparentni. Osvojenim bodovima se sudionici natječu za simbolične nagrade koje se dodjeljuju na svečanosti zadnjega dana. Osim skupina po brojevima, odnosno plesnom predznanju, sudionici se raspoređuju i u skupine po bojama – one su u svrhu igara, koje se igraju gotovo svake večeri, a svrha im je zabaviti se. 2015. godine igra se odvijala na način da je svaka boja dobila određeni teritorij na karti izmišljenog kraljevstva i cilj je bio osvojiti čim više polja te tako naslijediti staroga kralja i domoći se prijestolja. Moram reći da su igre bile iznimno kreativne i uz minimalne materijalne uvjete razvijale kod djece motoriku, brzinu, skočnost, preciznost, natjecateljski duh, ali i kolegijalnost i empatiju jer su članovi svih skupina bili svih dobnih kategorija. Osim

toga, igre, kao i sve druge aktivnosti odvijaju se na zraku, u prirodi, na livadi, u šumi, šetnji krajolikom.

Svaki dan sudionici su dužni držati se dnevnoga reda i programa, pri čemu se za kašnjenja, neodržavanje urednosti prostora i higijene ili bilo kakvo kršenje pravila ponašanja i kućnog reda dobivaju negativni bodovi, dok su pozitivne djelatnosti nagrađivane. Dakle, osim plesnog programa, tabor promovira sve vrijednosti koje djeca usvajaju u redovnom školovanju kroz program tjelesne i zdravstvene kulture.

Prema dnevnome redu svaki dan započinje svrstavanjem u 7,00h ujutro, nakon čega slijedi trčanje (po livadi ili šumi) te zajednička jutarnja gimnastika i za kraj ples – Horácká kola – ples koji je poznat svakome tko je ikada plesao češki folklor. Naime, izvodi se tradicionalno kao završna scena spomenutih Žetvenih svečanosti, a plešu ga svi plesači manifestacije. Nadalje tijekom dana slijede po tri aktivnosti za svaku skupinu, prema rasporedu. Između aktivnosti su obroci, kratko vrijeme za odmor (najčešće iskorišteno za ručno pranje rublja), nakon ručka je obavezno sudjelovanje u nekoj od radionica ručnih radova (vezenje, tkanje, rezbarenje stakla, izrada nakita od žice…), a nakon večere slijede igre. U 22,00h svi sudionici mlađi od 18 godina moraju na počinak, dok je za starije boravak vani dopušten do 23,00h.

Aktivnosti koje se održavaju na prvi pogled možda nemaju direktnu poveznicu s plesom – primjerice vježbe s vijačama ili statička i dinamička gimnastika, zatim pjevanje, govorne vježbe i ritmovi (zanimljivo je da se pri tome voditelji služe onime što im je dostupno u prirodi, primjerice kamenčići i štapići – već sam spomenula da se sve aktivnosti održavaju vani), ali zapravo kroz njih se razvijaju pravilno disanje, pravilno držanje tijela i glave, fleksibilnost, točnost pokreta i kontrola i izdržljivost ekstremiteta, skočnost, preciznost ritmičkog izvođenja, ali i pravilan izgovor i lijepo pjevanje uz ples. Osim toga, uči se kako se pravilno istegnuti, zagrijati mišiće i zglobove, kako bi se spriječilo nastajanje ozljeda, ali i kako ozljedu, ukoliko do nje dođe, sanirati. Uz ove aktivnosti tu su i one direktno vezane uz ples – plesne forme te koraci. Osim navedenih aktivnosti za plesače tu su posebno i aktivnosti za svirače, koji su također učesnici tabora.

Slika 2. Dinamička gimnastika

Slika 3. Opkročák u parovima

Slika 4. Držanje u paru

Pripremne vježbe za „zvedačky“:

 Slika 5.

 Slika 6.

 Slika 7.

Na koncu, u drugome tjednu dolazi do učenja i uvježbavanja plesova jer krunom tabora je posljednja večer, kada se dodjeljuju nagrade i svi učesnici se druže te zadnji dan kada se održava nastup gdje učesnici pred publikom na određenom lokalitetu pokazuju što su sve naučili. Nastupa se sa plesom i pjesmom u pratnji žive glazbe, a ljepota je i u tome što se, budući da na tabor dolaze i djeca iz Češke, uvijek izvodi i neka tradicionalna hrvatska pjesma.

Slika 8. Ples „Košťata“

Slika 9. Ples „Dřeváky“

Slika 10. Ples „Pivečko“

Slika 11. „Klukovské hry“

Sa sigurnošću mogu reći da je odlazak na tabor omiljen među svim plesačima češkog folklora u Hrvatskoj jer uz naporan rad dolazi i do sklapanja divnih prijateljstava i druženja. Osim toga, tek povratkom u svoju plesnu skupinu shvaćamo kako smo velik napredak u kvaliteti svoje plesne izvedbe postigli.

4.3 PLESNE PROBE

4.3.1 PLESNE PROBE ZA ODRASLE

Regularne plesne probe većine skupina održavaju se uglavnom jednom tjedno, rijetke su skupine koje uspijevaju održavati probe dva puta tijekom tjedna zbog ubrzanog ritma života i obaveza članova. A jedino plesna skupina Holubička iz Daruvara održava probe najstarije skupine tri puta tjedno.

Koncepcija probe je gotovo uvijek jednaka, osim u razdoblju pred neki određeni nastup, kada se poglavito samo uvježbavaju plesovi. Regularne probe traju otprilike dva sata, pri čemu je prvi sat posvećen zagrijavanju, razgibavanju, pri čemu se izvode opće pripravne vježbe, zatim ponavljanju i „drilanju“ koraka, što samostalno, što u parovima te održavanju forme kruga, koja je osnovni oblik češkog tradicionalnog plesa. Nakon toga slijedi kratka pauza te ili učenje novog plesa ili novog koraka ili fragmenata koji će se kasnije uklopiti u neku koreografiju. Često se provodi i pjevni dio probe. Nakon završetka slijedi još istezanje mišića, u svrhu smirivanja organizma, i za kraj, kada god je to moguće, druženje sudionika skupine jer tradiciju, između ostaloga, održavaju i međuljudski odnosi.

4.3.2 PLESNE PROBE ZA DJECU

Probe koje se provode sa djecom su u potpunosti drugačije koncipirane, nego one za odrasle. Razlog tome je ponajprije nedostatak vremena raspoloživog za uvježbavanje plesova za nastupe. Naime, probe sa djecom održavaju se najčešće svega jednom tjedno, obično u trajanju od sat vremena. Tada je cilj naučiti i uvježbati određeni ples s kojim će djeca nastupiti na određenom programu, a budući da je djeci potrebno više vremena i više ponavljanja za usvajanje koreografije, upravo na tome se uglavnom baziraju probe. Tako u većini slučajeva djeca ne izvode nikakve pripravne vježbe niti su upućena u potrebe nošenja adekvatne obuće i odjeće. Tek nekolicina voditelja (ljudi sa bogatim plesnim iskustvom ili po struci odgojitelji) provode sa djecom probe kojima nije cilj samo uvježbati ples za nastup, već ih uvesti u tradiciju, ali i ukazati da su posvećenost i kvaliteta važniji od pukog zadovoljavanja sadržaja.

U tom slučaju su probe za djecu školske dobi koncipirane jednako kao i probe odraslih plesača. Razlika je jedino u tome što se na probama nižih razreda osnovne škole u prvome dijelu probe, kojemu je cilj pripremiti organizam za napore koji ga očekuju, a nakon opće pripravnih vježbi, provodi neka pokretna igra, kako bi se djeca ujedno i zabavila, ali i mogla zadržati koncentraciju.

Sa djecom predškolske dobi ne rade se plesovi u klasičnom smislu riječi, već se kroz probe i nastupe nastoji djeci približiti tradicija i probuditi u njima ljubav i zanimanje za ples, ali i češki jezik. Naime, u mnogim obiteljima, posebice u onima miješanih brakova, se više ne govori češki. Tako se uče razne tradicionalne (ali i suvremene!) dječje pjesmice, prigodne recitacije na koje se nadovezuje pokret, razne pokretne igre te plesovi vrlo jednostavne koreografije. Plesovi su koracima i strukturom prilagođeni dječjoj dobi i cilj im je osvijestiti kod djece osjećaj za ritam, osjećanje i kontrolu vlastitoga tijela te kretanje po prostoru, poglavito u formaciji kruga. Uz ples neizostavno je i pjevanje, koje djecu veseli, a ujedno i pomaže pri ostvarivanju svih do sada navedenih ciljeva. Primjeri takvih, djeci prilagođenih plesova su:

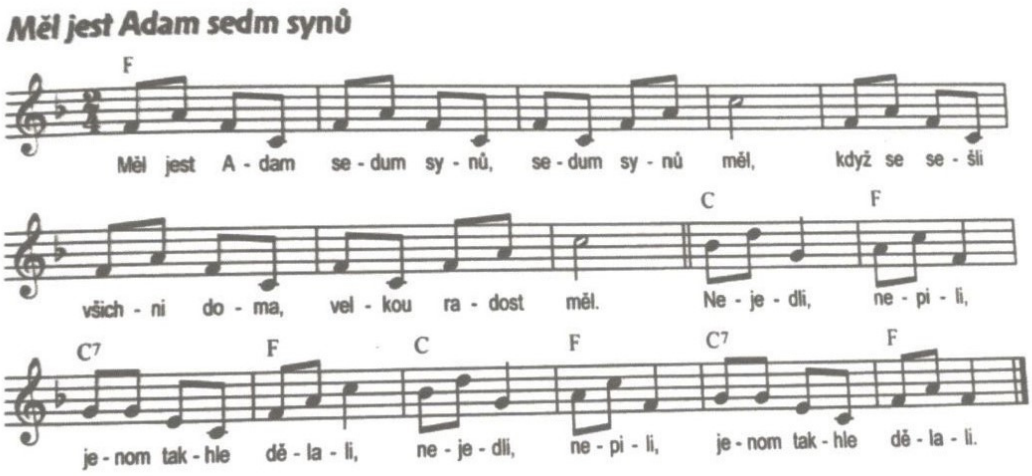
- Měl jest Adam sedm synů
- Zlatá brána
- Cibulenka
- Šla Nanynka do zelí
- Kolo, kolo mlýnský

4.3.3 NAČIN IZVOĐENJA I NOTNI ZAPISI PLESOVA ZA DJECU

1. Měl jest Adam sedm synů

Pjesmica govori da je Adam imao sedam sinova. Kada su se svi sastali kod kuće, nisu ni jeli ni pili, već su izvodili određeni pokret. Može se izvoditi onoliko dugo koliko djeca pokazuju interes.

Sva djeca se drže za ruke, pjevaju i koračaju po krugu (1. – 8.takt). „Prvi sin“ pokazuje svoj pokret, ostala djeca gledaju (9. – 12.takt). Svi ponavljaju pokret (13. – 16.takt).

Notni zapis 1. Měl jest Adam sedm synů

2. Zlatá brána

Prije početka pjesme dvoje djece, stojeći jedno prema drugome, se primi za ruke tvoreći tako kapiju („brána“) i dogovore se tko će što biti (kruška – jabuka, papir – olovka….). Ostala djeca pjevajući prolaze kroz „kapiju“, koja se na kraju pjesme zatvori tako da djeca spuste ruke. Dijete koje je zatvoreno u kapiji bira hoće li biti npr. kruška ili jabuka, ali tako da ostala djeca ne čuju. Tada staje iza onog djeteta koje je odabralo. Pjesma se nastavlja sve dok sva djeca ne odaberu na koju stranu idu. Završava se povlačenjem konopca suprotstavljenih strana.

Notni zapis 2. Zlatá brána

3. Cibulenka

Ova pjesmica govori o tome da, dok je djevojčica bila mala, zibala ju je majka, a sada kada je narasla ona ziba svoje dijete.

Djeca mogu plesati pojedinačno, u paru ili u krugu. Ruke u bok i zakretanje tijela desno – lijevo (ili „perovani“) (1. – 4.takt), čučanj i prikaz zibanja rukama (5. – 8.takt), ruke u bok i poskok (ili ustajanje i podizanje ruku visoko u zrak) (9. – 12.takt) i na kraju stojeći, prikaz zibanja djeteta (13. – 16.takt).

Notni zapis 3. Cibulenka

4. Šla Nanynka do zelí

Tekst pjesmice kaže da je djevojčica Nanynka išla nabrati zelje, ali dječak Pepíček joj je pogazio košaricu. Nanynka mu govori kako će za to platiti.

Djeca hodaju po krugu ili u paru, držeći se za ruke (1. – 8.takt), stavljaju ruke u bok (9. – 10.takt), lupe nogama o pod (11. – 12.takt), zaprijete jedno drugome rukom te se okrenu na mjestu za 360 stupnjeva (12. – 16.takt)

Notni zapis 4. Šla Nanynka do zelí

5. . Kolo, kolo mlýnský

Budući da pjesmica govori o mlinskom kotaču, koji se potrgao i pao, djeca se kreću po krugu korakom, drže se za ruke i pjevaju. Na „bác“ svi čučnu.

Notni zapis 5. Kolo, kolo mlýnský

4.4 KORACI I FORME

Koraci koje najčešće susrećemo u češkim plesovima su polka i valcer. Ujedno, upravo su polka i valcer bili ono što se plesalo na tradicionalnim zabavama organiziranim povodom određenog blagdana ili proslave. Osim toga, oni su, uz koračnicu, najzastupljeniji i u izvedbama puhačkih orkestara.

Polka

Polka je ples, koji Česi smatraju svojim. Poznat je izraz: „zahrát jednu od podlahy“, odnosno: „zasvirati jednu od poda“, zbog živahnog i poskočnog karaktera ovoga plesa. Zapravo je to, kako je rečeno, živahan ples u dvočetvrtinskom taktu. Za razliku od polke kakvu poznajemo u Hrvatskoj, češka polka se pleše po krugu, uglavnom u paru, premda ju plesači mogu izvoditi i samostalno, a prilikom svakoga koraka par ili plesač treba se okrenuti oko sebe za pola kruga, tako da svaki naredni korak po krugu započinje drugom nogom. Osim toga, krug ne smije biti statičan, već se treba kretati, a nužno je i paziti na mekoću koraka, što se postiže radom koljena, koja cijelo vrijeme „peruju“ – lagano se pomiču gore dolje. Važan faktor je kompletno držanje tijela – glava je ravno gore, pogled prati kretanje po krugu, ruke i ramena također prate kretanje, ali, posebice u paru!, moraju biti čvrste, jer bez toga i ravnih leđa i kukova uvučenih ispod zdjelice, nije moguće zadržati imaginarnu os oko koje se plesač okreće te se svakim okretom skraćuje korak i putanja kružnice po kojoj se par okreće po krugu. Na taj način dolazi do zastajkivanja para, rastojanje među parovima, koje mora biti jednako, se remeti, a kvari se i cijela formacija kruga jer skraćivanjem vlastite putanje kružnice dolazi do postupnog pomicanja para prema centru kruga. Kod polke držanje u paru može biti otvoreno – partnerica lijevu ruku drži partneru na ramenu ili na potiljku, pri čemu joj prsti moraju biti skupljeni, dok on nju drži oko struka. Njezina desna ruka položena je u njegovu tako da ju partner drži s donje strane ili oba dlana mogu biti okomita na podlogu i prstima oboje pokazuju smjer kretanja. Dlanovi u oba slučaja moraju biti zatvoreni, a cijela ruka je blago ispružena, blago skvrčena u laktu, kako bi izgledala polukružno te čvrsta, kako bi pomagala prilikom rotacije para. Držanje može biti i tzv. „soudkové“ – u obliku bačve, odnosno zatvoreno. Ovdje partnerica obje ruke drži partneru na ramenu ili potiljku, skupljenih prstiju, a njegove ruke su na njezinom struku ili, što je uvriježenija varijanta, na leđima. Ovisno o fizičkoj

konstrukciji plesača, njegove ruke mogu biti razmaknute, ispod njezinih lopatica i skupljenih prstiju, ili pak u, istoj visini, skupljene isprepletenih prstiju. Kod oba držanja partneri moraju biti tijelima paralelno jedno s drugim, blago spušteni u koljenima, paralelnih stopala tijekom cijelog plesa i dodirivati se koljenima, tako da oba partnera s vanjske strane imaju lijevu nogu, što je i razlog tome da je partnerica u odnosu na partnera blago pomaknuta u svoju lijevu stranu.

Zvedačky

Uglavnom uz polku vezane su „zvedačky“. To je element koji ima niz varijanti, ali zapravo je to podizanje partnerice u zrak (češki „zvednout“ znači podići), a izvodi se uglavnom više puta tijekom plesa, između dviju polki ili u kombinaciji sa polkom i opkročakom. Zvedačke susrećemo u više varijanti, a odabir i izvedba ovise o znanju i sposobnostima oba partnera.

Najjednostavnija varijanta je samo blagi poskok partnerice, u visinu od otprilike 10 ili 20 centimetara, pri čemu stopala ostaju ispružena prema dolje ili se noge skvrče u koljenima, a stopala su ispružena paralelno s potkoljenicom.

Slijedeća varijanta je ona u kojoj partnerica skače, odnosno podignuta je iznad glave partnera. Prilikom ove zvedačke partnerica stavlja oba dlana partneru na ramena te se, nakon što skoči, treba sama moći držati u zraku, oslonjena na partnera. Kako bi se mogla držati ruke joj moraju biti u potpunosti ispružene i čvrste. Partnerove ruke idu partnerici na bok ili na kukove i on joj pomaže da, prilikom odraza, skoči dovoljno u zrak te ju treba zapravo samo pridržavati. I u ovom slučaju noge partnerice mogu biti ili ravno ispružene prema dolje ili skvrčene u koljenima pod kutom od 90 stupnjeva.

Nadalje, postoji varijanta u kojoj partnerica u određenom trenutku skvrčenih koljena skače na partnerovu natkoljenicu, na desnu nogu, budući da ju partner drži desnom rukom oko struka, a lijeva ruka mu je ispružena u otvorenom držanju. Ova zvedačka izvodi se tako da se, nakon što partnerica skoči, par okreće oko svoje osi, za pola ili za cijeli krug.

Na koncu, zvedačka koju izvode samo određeni parovi je ona u kojoj partner podiže partnericu potpuno u zrak, iznad svoje glave. Partneričine ruke su ispružene i čvrste na partnerovim ramenima, glava je blago prema natrag kako bi pogled bio

usmjeren ravno ispred sebe, noge u potpunosti skvrčene, stopala ispružena, a cijelo tijelo mora biti učvršćeno. Partner može stajati čvrsto i nepomično ili može izvoditi okret, pri čemu partnericu objema rukama drži za kukove. Za izvođenje elementa potrebno je da oba partnera imaju dovoljnu razinu snage i ravnoteže.

Osim navedenih zvedački, koje se izvode tako da su partneri okrenuti licem jedno prema drugome, postoji i iznimno teška varijanta u kojoj je partnerica okrenuta partneru leđima te se, prilikom njezinog skoka, on spušta prema čučnju i približava joj se, kako bi ona mogla skočiti tako da sjedne na njegovo rame, nakon čega se partner uspravlja. Partneri se obično tada drže za ruke, čime se održava ravnoteža, ili partnerica plješće rukama iznad glave, a partner ju drži za noge, odnosno, jednom rukom za struk, a drugom za noge.

Zvedačke se izvode u paru. Osim njih u raznim koreografijama susreću se različiti oblici u kojima partneri podižu partnerice – primjerice u jednoj od varijanti plesa „Mlynáři“, prilikom rotacije kruga, djevojke sjedaju mladićima na ruke te ih oni podižu, ili ih podižu čak i na ramena. Djevojke mogu biti okrenute licem unutar ili van kruga. Pri tome je važno da ne dođe do zastajkivanja u rotaciji kruga. U plesu „Řemesla“ u „borbi za djevojku“ jedan mladić ju podiže u naručje, a zatim ju baca u naručje drugome te se kasnije „otimaju“ za nju vukući ju svaki k sebi za jednu ruku.

Opkročák

Kako samo ime koraka govori – „opkročit“ znači opkoračiti, partneri u rotaciji po krugu „opkoračuju“ jedan drugoga. Korak se izvodi u jednakom ritmu kao i polka i najčešće se s njom kombinira. Držanje kod opkročaka je uglavnom zatvoreno zbog lakše rotacije, a za izvođenje koraka važna je čvrstoća cijeloga para, čvrstoća tijela oba partnera, kukovi smješteni ispod zdjelice, koljena blago skvrčena i u kontaktu sa koljenima partnera, stopala partnera su također u kontaktu i paralelna, glava prema gore i prati kretanje.

Valcer – Valčík

Valcer je dobro poznat i na području Hrvatske, a u češkom folkloru izvodi se jednako kao i na ovom području. U tročetvrtinskom taktu, s naglaskom na prvom

udarcu. Valcer se uglavnom pleše u paru, u rotaciji po krugu. Pleše se uglavnom u otvorenom držanju jer se u zatvorenom držanju gubi elegancija.

Prilikom plesanja valcera česte su „otáčky“, odnosno momenti u kojima se djevojka okreće ispod partnerove ruke. Ovdje je važno da obje ruke koje su u zraku budu blago savijene, oblikujući polukrug. Partneričina slobodna ruka ide u bok ili je spuštena prema dolje, uz tijelo prateći liniju suknje kao da ju pridržava (a u neki plesovima zbilja i drži rub suknje), ispruženog dlana i skupljenih prstiju. Partnerova slobodna ruka je ispružena prema naprijed, tj. prema partnerici, oblikujući polukrug, kao da štiti plesni prostor djevojke. Osim toga mladić može ruku podići i u zrak, gdje je također blago skvrčena u laktu, skupljenih ispruženih prstiju.

Česti se u elementi u kojima partnerica obilazi partnera, koji može stajati ili klečati, pri čemu se mogu držati za ruke, ali i ne moraju. A ponekad se valcerom mijenjaju pozicije partera, odnosno zamjenjuju mjesta. U svim elementima važno je da se dužinom koraka prati putanja kružnice para te putanja cijeloga kruga, tako da se svakim korakom par okreće za četvrtinu, pola ili za cijeli krug.

Sousedská

Ovaj korak je na prvi pogled gotovo identičan kao valcer, ali razlika je u tome što je prvi korak još naglašeniji i duži te što sousedska mora imati izrazito mekano i glatko izvođenje, bez vidljivog pomicanja tijela gore – dolje. To se postiže tako da se ne podiže na prste kao kod valcera, već se nježno i mekano korača preko cijelog stopala, moglo bi se reći da stopala svakim korakom tvore polukrug, tako što se zakorači na petu i težina se prebacuje polako prema prstima. Sousedska se pleše u paru kao valcer, ali i samostalno po krugu ili prilikom kretanja po liniji, prilikom zamjena mjesta ili promjene pozicije u cjelokupnoj koreografiji, a može se izvoditi kretanjem tijela prema naprijed ili rotirajući se oko vlastite osi.

Skočná

Ovo je još jedan u nizu brzih, živahnih koraka kakvi dominiraju u češkom folkloru. Izvodi se tako da je cijelo tijelo čvrsto, a noge se podižu naizmjenično pod 90 stupnjeva, pri čemu su prsti ispruženi, a koljena su jedno uz drugo, što omogućava

pravilnu rotaciju. Naime, premda se može izvoditi i tako da se plesač kreće ravno prema naprijed, ovaj korak se uglavnom izvodi tako da se plesač ili cijeli par rotira oko svoje osi. S obzirom na karakter koraka nije moguće postići kretanje po krugu, ali važno je pravilno se okretati oko vlastite osi. Okreti mogu biti za četvrt, pola ili za cijeli krug. Kod skočne izrazito je važna mekoća koraka, doskoci se ne smiju čuti, dakle, doskok je mekan, na prste i zatim se spušta ostatak stopala, a koljena cijelo vrijeme moraju biti fleksibilna i mekana, odnosno „odemknutá“, što bi značilo otključana i moraju „pérovat“ – gibati se mekano gore – dolje.

Mazura ili mazurka

Mazurka su izvodi u tročetvrtinskom taktu, na način da se polubočno najprije napravi udarac nogom o pod, pri čemu se noga od poda „odbija“ te slijede dva poskoka na mjestu na drugoj nozi. Pri tome je tijelo čvrsto i uspravno, ali ipak prati kretanje nogu blagim naginjanjem u stranu. Mazura se ne koristi u svim plesovima, kao što je slučaj sa polkom ili valcerom, već su određene koreografije koje su joj posvećene. Može se izvoditi samostalno, ali uglavnom se pleše u paru, pri čemu se par rotira – svakim korakom par se okreće za četvrt kruga, ili se mijenjaju mjesta, tako da je djevojka okrenuta mladiću leđima i svaki partner se kreće u suprotnom smjeru uz pogled prema partneru prilikom svake zamjene. Ovim korakom moguće je i kretati se po krugu ili u određenom smjeru, samostalno ili u paru, ali to nije uobičajeno.

Kvapík

Svim plesačima čeških beseda ovaj korak poznat je iz plesa „Horácká kola“, koji se izvodi kao veliko finale Žetvenih svečanosti, a izvode ga zajedno svi učesnici manifestacije, u više krugova. Korak, je, kao i polka i skočna, brz i živahan, a riječ je zapravo o jednostavnom pomicanju po krugu tako da se bočno zakorači jednom nogom, a druga joj se samo priključuje te se nastavlja dalje u istom smjeru. Na taj način postiže se lijepa i brza rotacija kruga ili kretanje „zmije“ prostorom. Da bi se promijenio smjer potrebno je samo kod zadnjeg koraka napraviti tzv. „dup“, odnosno privući jednu nogu drugoj te njome udariti o pod te nastaviti u suprotnom smjeru. Kao i ostale korake, i ovaj je moguće izvoditi i u paru i samostalno. Treba reći da se kod

samostalnog izvođenja korak izvodi tako da se plesači drže za ruke te treba paziti na rastojanje, što se kontrolira dužinom koraka i čvrstoćom ruku, jer inače dolazi do nagomilavanja plesača ili do pucanja kruga. Također, tijelo treba biti lagano nagnuto prema naprijed, odnosno prema centru kruga, a ruke su ispružene i blago ispred tijela, kako bi se spriječilo da plesač ulazi u krug i na taj način dovodi do promjene njegovog oblika, ali i pomicanja centra kruga u nekom smjeru.

Chůze (koračanje)

Koračanje po krugu ne koriste odrasli, ali često ga susrećemo u koreografijama namijenjenima djeci. To je način na koji djeca polako usvajaju praćenje ritma, ali i držanje tijela te mekoću koraka koja je ključna za kasnije usvajanje složenijih koraka. Djeci se naglašava jedino da treba zakoračiti na petu, a sve ostalo dolazi s vremenom.

Zaključno o koracima

Koraci koji su ovdje navedeni nipošto nisu jedini koje susrećemo u češkim tradicijskim plesovima. Postoji još niz različitih poskoka i koračnih struktura koje su rođene u narodu. Ipak, možemo reći da navedeni koraci čine bazu većine plesova i koreografija koje se plešu među Česima na ovim prostorima.

Plesne forme (formacije)

Najčešća i najvažnija formacija u češkim tradicijskim plesovima je formacija kruga. Bilo da je riječ o plesu u parovima, bilo da se pleše samostalno, pri čemu se plesači mogu, ali i ne moraju držati za ruke. Osim držanja za ruke postoji i tzv. „křížové drženi“, odnosno križno držanje – plesači su tik jedan uz drugoga, a međusobno se drže tako se naizmjenično drže za ruke svaki drugi plesač, iza leđa onoga, koji se nalazi između njih. Pri tome svaki plesač stavlja desnu ruku gornju, a lijevu donju. Treba reći da krug može funkcionirati tako da na pozornici, u samom centru bude jedan krug. Može se plesati i u dva kruga – jedan veći (vanjski) i manji (unutarnji), pri čemu svaki krug ima vlastitu koreografiju, a mogu se i zamjenjivati za mjesta. Krugova može

biti i dva ili više, mogu plesati jednaku ili različitu koreografiju, međusobno mijenjati pozicije ili se spajati – mogućnosti su jednake mašti koreografa!

Druga vrlo česta formacija je polukrug. Uvijek je otvoren prema publici, a mogu ju činiti parovi ili samostalni plesači, koji mogu stajati svaki sam ili se mogu držati za ruke. Slična formacija je ona u obliku slova „V“, koja može biti otvorena prema publici ili publici okrenuta špicom.

Na koncu, susrećemo i formaciju linije, može ih biti jedna ili više, a mogu biti u svim smjerovima na pozornici – okrenuti publici, ili sjeći pozornicu dijagonalno ili okomito, a u tome slučaju najčešće je riječ o dvije linije koje međusobno zamjenjuju pozicije.

4.5 REKVIZITI

Već je rečeno da su plesovi koji se plešu u češkim besedama u Hrvatskoj koreografska ostvarenja pojedinaca te ne čudi činjenica da se u mnogima od njih koriste rekviziti, odnosno, da sam ples „obrađuje“ određenu temu, o kojoj često govore pjesma i melodija za koju je napravljena koreografija. Teme su uglavnom vezane uz nekadašnji način života na selu i stara zanimanja, zatim ljubav te razne šaljive koreografije, koje podsjećaju na scenske igre. Neki od primjera plesova sa rekvizitima su:

1. Dřeváky – drvena obuća koju su nosili Česi na ovim prostorima.
2. Hrábě – u prijevodu grablje, ples u kojem djevojke plešu sa starinskim drvenim grabljama.
3. Košt'ata – metle; djevojke plešu sa metlama od pruća.
4. Švec – što znači postolar. Ovaj ples plešu djeca, a imitiraju postolara, koji šiva cipele.
5. Řemesla – ova riječ znači zanati, a sam ples sastoji se od nekoliko kratkih epizoda praćenih pjesmom, koja govori o pojedinim starim zanatima, koji se predstavljaju plesom. Epizode se nižu tako da najprije pleše samo jedan par – krojač i mesar, zatim slijedi epizoda seljaka sa „trakačem“ u kojem trakač prikazuje jedan od mladića, a drugi ga vozi, a sa njima pleše i jedna djevojka, koje sjeda na „trakač“ da bi ju na koncu mladić s njega zbacio na zemlju. Iduća epizoda predstavlja mladiće koji pile drva ručnom pilom, ali posao im poremeti

djevojka za koju se mladići počnu nadmetati, što kulminira time da svaki vuče djevojku na svoju stranu za jednu ruku. Priča završava tako da se djevojka naljuti, povuče ih jednoga prema drugome, tako da se mladići sudare glavom o glavu, a djevojka im pobjegne.

6. Rybáři – što znači ribolovci, a rekvizit je uže, koje predstavlja mrežu.
7. Pekeř – šaljivi ples o pekaru, koji je izgubio čizme te za to okrivljava svoju ženu. Najprije joj prijeti te ju pokušava uhvatiti. Nakon što uspije počne ju udarati po stražnjici, na što žena uzima kuhaču te ona po stražnjici izudara njega. Ljutiti pekar u afektu suprugu udari, a reakcija supruge je tada povrijeđenost i ljutnja. Na koncu, pekar pada na koljena i moli ženu za oprost. Priča završava pomirbom, podizanjem žene u naručje, zagrljajem i plesom.
8. Mlynáři – u ovom plesu nema rekvizita u materijalnom smislu, već se vrtnja i klopotanje mlinskoga kola imitiraju tijelom i pljeskanjem te udaranjem nogama o pod.
9. Prádlo – u prijevodu znači rublje, a riječ je o ljubavi koja se rađa između djevojke koja vješa rublje i mladića koji ju spazi prilikom tog posla.
10. Pivečko – šaljiva priča o mladiću koji voli pivo te na pozornicu dolazi sa kriglom, ali tu su i tri djevojke, koje se sa njime našale, tako da on na kraju ne zna je li samo jedna ili su tri, ukradu mu kriglu, jedna po jedna plešu s njim, dok se on bezuspješno pokušava domoći krigle. Na koncu mu djevojke pobjegnu, odnoseći i njegovo „pivečko“ sa sobom.
11. Dožínková scéna – tradicionalno se pleše prilikom otvorenja programa Žetvenih svečanosti (Dožínky). Ples se sastoji od dva dijela – najprije dolaze samo djevojke, zatim im se pridružuju parovi mladića i djevojaka. Rekviziti su prisutni u prvom dijelu, gdje svaka djevojka u rukama drži snopić žita sa cvijećem, a i pjesma govori o žitu.

4.6 NASTUPI I GOSTOVANJA

Nastupi folklornih skupina su relativno česti i vesele sve članove društava, a nastupa se u matičnoj besedi prilikom svakog blagdana, svečanosti, obljetnice, promocije… Jednako tako, besede rado pozivaju goste da obogate njihov kulturno – umjetnički program, ali i prihvaćaju pozive na gostovanja, bilo to u susjednom selu, mjestu u drugoj regiji Hrvatske ili u inozemstvu. Jednako tako, u gostovanje se često

pozivaju i plesne skupine iz Češke Republike. Naravno, želje za gostovanjima su ponekad veće od mogućnosti, jer besede raspolažu određenim financijskim sredstvima. Ipak, osim brojnih nastupa u Daruvaru i u Zagrebu – u Češkom domu, na Zrinjevcu, u Koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski, te posjeta Češkoj, gostovanje i nastup, koji je po svojoj lokaciji zbilja poseban je onaj u Švicarskoj – naime, tu se prije više godina plesna skupina Holubička predstavila u Ženevi u Palači naroda.

Slika 12. Daruvarska folklorna skupina „Holubička“ na gostovanju u Ženevi u Palači naroda

Slika 13. Češka beseda „Jetelíček“ iz Zagreba nakon gostovanja u Koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski

4.7 MANIFESTACIJE I SMOTRE FOLKLORA

4.7.1 „MAŠKARÁDI“ – MAŠKARNA POVORKA

Slika 14. „Maškarádi“ u Končanici 2016.

„Maškarní průvod“ ili „maškarádi“ običaj je u kojem ne susrećemo tradicijski ples u uobičajenom smislu, ali ples ipak čini neizostavan dio tradicije ove manifestacije. Naime, jedna od maski, odnosno tri mladića su plesači, „tanečníci“, koji se kreću u povorci određenim plesnim koracima. Osim njih plešu i „Laufr“ i Turčin („Turek“). Na kraju povorke ide Ličanin sa Medvjedom, pri čemu Ličanin udara o kolac bajonetom, dajući tako medvjedu ritam za ples.

Maškarna povorka je običaj sličan hrvatskome Fašniku, ali ima svoju zadanu ustaljenu formu maskirane povorke koja prolazi selom prema određenom redu i pravilima. Ovakvu povorku susrećemo na više lokacija u neposrednoj okolici Daruvara, točnije u susjednim selima – Končanici, Daruvarskom Brestovcu, Velikim Zdencima, ali tradicija ima najduži kontinuitet i najviše živi u ljudima u mjestu Končanica. Blagdanom Sveta tri kralja u narodu je, zbog liturgijskih razloga, započinjalo vrijeme poklada (masopustní období ili masopust, koje je trajalo od Tri kralja do Pepelnice). Krajem toga razdoblja, odnosno u utorak prije Pepelnice, održavala se maskirna povorka. Danas se taj običaj održava nedjeljom, a pomaknut je iz razloga zaposlenosti sudionika i gledatelja.

Već je rečeno da ova povorka ima svoju ustaljenu zadanu formu, a prolazi cijelim selom, od kuće do kuće i ljudi ju dočekuju pred svojim domom, nudeći im krafne, čaj i kuhanu rakiju. Članovi povorke mogu biti samo mladići, dakle ne i djevojke ili djeca ili oženjeni muškarci.

Povorku čine: „laufr“, „Turek“ (Turčin), „tanečníci“ (plesači), kojih može biti tri ili četiri. Pod vodstvom „laufra“ oni idu u prvom dijelu povorke zajedno sa glazbom. Drugi dio povorke čine: „Židi“ (Židovi), zatim „koritar s koritarkou“, „kominík s bábou“ (dimnjačar s babom) i na kraju „Líčan s medvědem“ (Ličanin sa medvjedom). Ova dva dijela povorke ne smiju zamijeniti redoslijed niti se pomiješati.

„Laufr“ vodi povorku i pucanjem bičem po zraku tjera zimu. Kreće se poskočnim korakom uz glazbu. Odjeven je sav u bijelo. Na nogama ima visoke čizme, a na glavi visoku bijelu kapu spiralno oblijepljenu uvijenim bijelim papirnatim trakicama. Osim toga, ima i plavo – bijelo – crvenu (narodnu) traku, zatim ružmarin te u ruci veliki bič napravljen tako da što bolje puca po zraku. Kod svake kuće „laufr“ upita gazdu hoće li kuća primiti povorku. Ispred kuća u kojima je prethodne godine došlo do smrtnog slučaja cijela povorka zastaje, nastaje tišina i u čast pokojniku glazba svira neku žalosnu skladbu.

Nakon „laufra“ dolaze „Turek“ i „tanečníci“ (plesači). Oni se u povorci kreću poskočnim korakom, istovremeno pljeskajući rukama iznad glave. Kod svake kuće u veselom ritmu plešu sami međusobno, a ako je u kući djevojka onda s njom. Turek je odjeven sav u crveno, čak mu je i lice premazano crvenilom (simbol krvi), a u ruci drži sablju. Slijede ga plesači odjeveni u svečanu odoru, u sakou, s ružmarinom, s opasačem, maramom ukrašenim šeširom...

Slijedi glazbena pratnja. U današnje vrijeme riječ je o limenoj glazbi koja vrlo aktivno živi u prostorima naseljenim Česima i svira vesele polke i valcere te koračnice.

Ovime završava prvi dio povorke.

Zatim dolaze „Židi“, odjeveni u šarenu odjeću sa našivenim resama, udaraju teškim palicama na kojima su komadići lima, a oko pasa su im zvona i preparirani zec, kojega nude za prodaju. Djecu plaše dugim bodljikavim nosom i ganjaju.

Poslije dolaze „korytár a korytárka“ prodajući svoje proizvode od drveta. Oboje idu odjeveni u bijelo, on sa krznom preko ramena i dugom bijelom kosom i brkovima.

Slijede „kominík s bábou“ (dimnjačar s babom). Baba je odjevena u bijelo, sa maramom na glavi, a rukama nosi dijete za koje se cijelo vrijeme brine, hrani ga i ziba. Dimnjačar je u crnome i crnoga lica, a zadatak mu je očistiti cipele i naravno, peći i dimnjake!

Posljednja i možda najomiljenija maska su „Líčan s medvědem“ (Ličanin s medvjedom). Ličanin vodi medvjeda privezanog za štap, pjeva mu te daje ritam za ples. Zanimljivo je da pjeva slavonske bećarce! Medvjed pleše posebnim prisunim korakom. Ličanin je odjeven sav u plavo i plavo obojanog lica, a na kapi često ima razne lascivne fotografije. Kostim medvjeda je od tkanine smeđe boje koja nalikuje krznu, lice mu se ne vidi, također je prekriveno krznom. Ima jedino proreze za oči te našiveni veliki jarko crveni jezik. Budući da je medvjed simbol plodnosti, osim jezika, na kostimu mu je našiven i crveni spolni organ. Premda ga Ličan vodi na lancu, medvjed mu često pobjegne u domovima gdje žive djevojke i ganja ih. (Šabićová, 2002)

4.7.2 NAŠE JARO

„Naše jaro“ u prijevodu znači „naše proljeće“. Smotra je to posvećena djeci, a održava se svake godine u proljeće u Daruvaru ili obližnjim selima. Djeca najprije idu u povorci kroz mjesto, a zatim se na pozornici, koja je najčešće smještena vani, na školskom igralištu, izvode plesovi. Nužno je naglasiti da, budući da je smotra posvećena djeci, sudjelovati mogu isključivo djeca školskog uzrasta.

Slika 15. Formiranje povorke

Slika 16. Održavanje programa na školskom igralištu

4.7.3 VONIČKA

Ova smotra folklora održava se, jednako kao i Žetvene svečanosti, svake druge godine, naizmjenično sa Žetvenim svečanostima. Dakle, jedne godine su Žetvene svečanosti, a iduće Vonička. Na ovoj smotri na večernjem programu u Daruvaru nastupaju folklorne skupine odraslih iz svih čeških beseda, a program je upotpunjen i drugim sadržajima poput pjesme, recitacija i skečeva.

4.7.4 ŽETVENE SVEČANOSTI - DOŽÍNKOVÉ SLAVNOSTI

„Što su to naše ČEŠKE DOŽINKE? To je naša najstarija, i najveća manjinska svetkovina, na koju smo svi ponosni. To je proslava uspješnog ubiranja ljetine, posveta kruhu – temelju naše egzistencije. To je obilje mladosti i ljepote, revija šarenila narodnih nošnji i raznolikosti manjinskog života. Pripreme za dožinke povežu sva naša društva, zbiju redove cijele manjine, pokažu našu snagu, jedinstvo, češku istrajnost i naš nacionalni osjećaj.“ (Svaz Čechů v RCH, 1995)

Kao najveća manifestacija češke manjine na ovim prostorima, Žetvene svečanosti održavaju se svake dvije godine, svaki puta u drugome mjestu. Za mjesto održavanja, organizacija svečanosti je izuzetna čast i u samu organizaciju proslave uključeni su svi stanovnici, a financirane su od strane mjesta održavanja, odnosno lokalne Češke besede, Saveza Čeha u Hrvatskoj, ali i vlade Republike Hrvatske te raznih sponzora.

Već su stari Slaveni proslavljali ubiranje ljetine raznim ritualima, jer im je o tome ovisio život. Stoga se uspješno pospremanje žita, nakon što su snopovi žita bili u štaglju, proslavljalo pjesmom, glazbom i plesom. Zadnji snop žita bio je velik i dovozio se s polja na kolima ukrašenim žitom i cvijećem, a ukrašavali su se i kose, srpovi, grablje. Za domaćina se pleo vijenac od žita i poljskoga cvijeća. Takva povorka je s polja dolazila u dom domaćina i predavala mu vijenac te mu uz uspješan svršetak žetve zaželjela i zdravlje i sreću, što je obično činila djevojčica stihovanom pjesmom, a domaćin je također odgovarao u stihovima. Uslijedili su gozba te pjesma i ples. Ovaj običaj dugo se zadržao u Češkoj, ali nakon doseljavanja u novu domovinu ovdašnji Česi su ga zaboravili. (Svaz Čechů v RCH, 1995)

Povratak tradiciji i organiziranje Dožinki u Hrvatskoj prvi je predložio Josef Zounar u Doljanima, selu pokraj Daruvara 1919. godine. Ipak, prve Žetvene svečanosti održane su 1925. godine u Daruvaru, a glavni organizator bio im je Josef Knytl. Program se sastojao od scenskog prikaza žetvenih običaja, a nastupali su pjevači, orkestri, recitatori. (Svaz Čechů v RCH, 1995)

Od tada su se Žetvene svečanosti u početku održavale svake godine, a kasnije se ustalila tradicija da se održavaju svake druge godine. Pri tome se uvijek mijenja lokacija njihova održavanja, ali organiziraju se samo u mjestima gdje je dovoljno velik broj čeških stanovnika da bi organizacija tako velike proslave mogla biti uspješna.

Središnji događaj Svečanosti je „dožinkový průvod“, odnosno povorka koja prolazi mjestom, nakon koje slijedi kulturno umjetnički program, a on se održava u nedjelju. Danas povorka i njezina alegorijska kola predstavljaju cijeli proces od oranja plugom, sijanja žita, preko košnje, odvajanja pšenice od slame „cepovima“ i dobivanja brašna mljevenjem na kamenom mlinu, onako kako se to nekada radilo – ručno, sve do finalnog proizvoda – pečenja kruha i tradicionalnih kolača u krušnoj peći, koji se dijele gledateljima, a kao posljednja idu kola sa kojih učesnici dijele pivo. Sva kola ukrašena su žitnim snopićima i cvijećem, koje se u današnje vrijeme izrađuje od krep papira. Tradicionalno se izrađuju tri cvijeta – bijele ivančice, crveni mak te plavi različak.

Slika 17. Način ukrašavanja alegorijskih kola žitom i cvijećem

Slika 18. Ovako se nekada mlatilo žito „cepovima“

Slika 19. Alegorijska kola koja prikazuju pripremu i pečenje kruha u krušnoj peći

Važno je reći da na čelu povorke, ispred alegorijskih kola, idu mladić i djevojka, noseći dožinkovi vijenac od žita. Iza njih ide djevojka, koja u rukama nosi kruh. Često je u tradicionalnoj hanackoj nošnji, koja je najbogatije ukrašena češka nošnja. Tada slijedi velika „májka“ od žitnih vijenaca sa velikim brojem vrpci, a svaku vrpcu nosi po jedan predstavnik ili jedan par, koji predstavlja određenu besedu. Dakle, tu su članovi svih beseda koje sudjeluju na Žetvenim svečanostima. Tek nakon toga slijedi alegorijski prikaz dobivanja žita i kruha.

Slika 20. Početak povorke

U povorci sudjeluju predstavnici svih čeških beseda, bilo na kolima ili idu pješke i pri tome pjevaju i plešu, nastupaju u programu plesnom točkom ili imaju svoj štand u središtu mjesta, na kojem posjetiteljima nude tradicionalne kolače i slastice, „bramboráky“ (pržene pogačice od krumpira) ili prodaju po simboličnim cijenama razne rukotvorine svoje besede. Večer prije povorke održava se svečanost „akademie“ na kojoj se predstavljaju neke od beseda plesnim i pjevačkim točkama, recitacijama, skečevima…a često se prije „akademie“ održava i otvaranje neke prigodne izložbe. U nedjelju se, nakon povorke, održava program na kojem se besede predstavljaju plesnim točkama. Program započinje predavanjem vijenca od žita „domaćinu“, što se, tradicionalno, čini uz recitaciju, a vijenac se objesi na čavao, koji se nalazi na središtu prednje strane pozornice. Tako možemo reći da se daruje cijelom mjestu koje je te godine domaćin Dožinki.

Tekst koji jedan mladić i jedna djevojka recitiraju prilikom predaje vijenca, a koji je ujedno i početak plesa „Dožínková scéna“:

Chlapec:	Mladić:
Milý pantáto, též milá paňmámo,	Mili gazda, kao i mila gazdarice,
neseme Vám tento věneček	donosimo Vam ovaj vjenčić
na důkaz toho,	kao dokaz
že se na vašem poli stal doseček.	da je na vašem polju žito požeto.
Děvče:	Djevojka:
Pročež Vám paňmámo a pantáto	Stoga Vama gazdarice i gazda
přejeme stalého zdraví	želimo mnogo zdravlja
a kolik je v tom věnečku kvítek,	i koliko je u tom vjenčiću cvjetića,
aby Vám Pánbůh nažehnal tolik hezkých dítek.	neka Vam Gospod podari lijepe dječice.
A kolik je v tom věnečku klasečků,	I koliko je u tom vjenčiću klasova
abyste navázali tolik mandelíčků.	neka složite toliko žitnih granica.

Chlapec:	Mladić:
A co je v těch klasíčkách zrníček,	Koliko je u tim klasovima zrnja,
abyste naměřili tolik měřiček.	neka namirite toliko mjerica.
Děvče:	Djevojka:
Žehnej Vám Pánbůh všade	Blagoslovio Vas Bog posvuda
na poli, v chlévě i maštalce,	na polju i u štalama,
též i na postýlce,	također i na postelji,
nejlépe paňmámě na kolíbce.	najviše gazdarici na kolijevci.
Chlapec:	Mladić:
A proto Vám vinšujem, vinšujem	I zato Vam svako dobro želimo
a vinšovat nepřestanem,	i nećemo prestati
pokud to staročeské pivečko nedostanem.	sve dok to staročeško pivo ne dobijemo.

Slijedi ples „Dožínková scéna“ u kojem djevojke plešu sa snopićima žita i cvijeća u rukama, a kasnije im se pridružuju i parovi djevojaka i mladića. Kao što samo ime kazuje, ples govori o dožinkama i običajima vezanim uz završetak žetve.

Slika 21. „Dožínková scéna“

Nakon toga je predstavljanje beseda plesnim točkama, a na samom kraju, kao veliko finale, svi plesači plešu „Horácká kola“, a smješteni su u krugovima na pozornici i okolo nje.

Slika 22. „Horácká kola“

Za kraj, nakon što je žito spremljeno, dolazi „lidová veselice“, u doslovnome prijevodu „narodno veselje“, odnosno zabava.

4.8 GLAZBENA PRATNJA

Ranije je naveden popis beseda te aktivnosti kojima se bave njihovi članovi, a tamo je vidljivo da mnoge besede osim plesa njeguju i tradicionalnu glazbu. Takve kapale često sviraju kao pratnja plesačima. Nažalost, u mnogim besedama takvih mogućnosti nema te se pleše uz snimke, često skinute sa interneta.

4.9 ČEŠKA NARODNA NOŠNJA

Literatura navodi da Česi u Jazveniku nisu češku nošnju nosili u svakodnevnom životu. Simbolička uloga nošnje koja predstavlja nacionalni identitet počela se isticati oko 1925. godine, odnosno početkom sudjelovanja Češke besede Jazvenik na Žetvenim svečanostima. Od tada su za potrebe KUD-a, odnosno folklorne skupine sašivene tri nošnje:

Prva je tzv. kyjovska nošnja, koju kazivači u knjizi „Češi v Jazveniku“ opisuju kao najsvečaniji oblik češke nošnje. Ženska nošnja sastoji se od bijele bluze od šifona (finog gusto tkanog platna), širokih rukava, koji se vežu pomoću vrpce, češki „šňůrka“, a izvezeni su crnim koncem. Preko bluze ide velika crna kragna obrubljena crnom čipkom, a na prsima se zakopčava brošem. Preko bluze ide i crni prsluk „lajbek“. On se sa prednje strane žnjira, a ukrašen je cik – cakom i ukrasnim trakama. Preko suknje je pregača od crnog glota, ukrašena šarenim vezom. Na nogama se nose crne štrample, a umjesto čizmica (koje nemaju iz financijskih razloga) nosile su se najprije „cvičky“, odnosno crne šlapice za tjelesnu i zdravstvenu kulturu, a danas su zamijenjene šlapicama sa jačim đonom. Na glavi se nose vjenčići s pravim češkim mašnama, naručenima iz Češke.

Muške nošnje sastoje se od bijele košulje izvezene na prsima te žutih hlača.

Nakon što je češka koreografkinja Lenka Homolová sa skupinom postavila koreografiju za ples „Trnky“ sašivene su druge nošnje, jer su prve, kyjovske, bile previše svečane. Ova nošnja sastoji se od suknji u raznim bojama, bez uzoraka, a pojedine pri dnu imaju češke mašne, a druge trake u boji odgovarajućoj suknji. Bluze su bijele, širokih rukava, vežu se vrpcom, a na pri kraju imaju bijelu šlingu. Jednake šlinge su i na donjim dijelovima pregača. Ove nošnje su sašivene prema krojevima dobivenima od koreografkinje Homolové, a potiču iz područja južno od Praga.

Treća nošnja sastoji se od suknje i prsluka „lajbeka“ tamnocrvene boje kvadratnog uzorka. Na prslucima je uzorak postavljen ukoso, a sa prednje strane se žnjiraju. Košulje su bijele – od druge nošnje. (Rajkovićová Ivetová, 2013)

Govoreći o nošnjama koje se nose u Jazveniku zapravo je opisana glavnina nošnji, koje nose Česi u Hrvatskoj.

Slika 23. Dječja češka nošnja

Kao što je vidljivo na slici češka nošnja za djevojčice sastoji se od bijele košulje ili bluze sa šlinganim rubovima rukava i kragnom, rukavi su dugi do laktova te se iznad njih vežu vrpcom, crnoga prsluka, koji se „žnjira“ sprijeda crvenom vrpcom, zatim crvene suknje te pregače, koja je uglavnom također šlingana. Uglavnom djevojčice nose i bijele štrample te crne cipelice. Dječaci nose također bijelu košulju, ali dugih rukava, a preko nje je uglavnom plavi ili zeleni prsluk sa sjajnim „zlatnim“ gumbima. Hlače su žute, a mogu biti duge ili do koljena i tada se ispod njih nose bijele dokoljenice. Cipele su crne.

Odrasli uglavnom nose „pracovní kroj“, odnosno „radnu nošnju“, u raznim stiliziranim varijantama. Ovakva nošnja sastoji se bijele male i velike podsuknje, zatim bijele bluze i bijele pregače, koji uglavnom nisu bogato ukrašeni. Rukavi košulje dugi su do laktova te se vežu iznad njih. Suknje i prsluci mogu biti u raznim bojama i sa raznim uzorcima – prugasti, poput onih na Slici 32., jednobojni (crveni, plavi), tamnoplavi sa sitnim cvjetnim uzorcima („modrotisk“). Na nogama su bijele štrample i crne cipele. Frizura je pletenica ili pundža. Mladići nose nošnje jednake kao i dječaci, ali osim uobičajene žute boje, hlače mogu biti i smeđe.

Slika 24. Stilizirana radna nošnja

Nošnja koja je također prisutna na pozornicama je već opisana kijovska nošnja:

Slika 25. Kijovska nošnja

U Hrvatskoj susrećemo i „kozácký kroj“. Poput „radne nošnje“ i ovdje se nose mala i velika bijela podsuknja, koje nisu ukrašavane. Preko njih se nosi suknja, koja može biti raznih boja, ali riječ je o tamnijim nijansama zelene, plave, crvene i ima našivenu bijelu vrpcu. Preko suknje je bijela šlingana pregača. Košulja je bijela, šlinganih rukava, dužine do laktova iznad kojih se veže. Košulja može imati i kragnu, koja je također šlingana, ali može biti i bez nje. Preko košulje se nosi crni prsluk. On je obrubljen „zlatnom“ vrpcom, a sprijeda se kopča. Ukoliko se žnjira vrpcom ona mora biti tanka i bijela, kako bi se mogla „sakriti“. Uz ovu nošnju se oko vrata nose crvene „korále“, odnosno ogrlica od crvenih perlica. Ukoliko je jedan niz perlica, one su različitih veličina – naprijed veće i smanjuju se prema nazad. Ogrlica može imati i tri niza, a tada su sve perlice jednake veličine. Frizura je pundža složena od pletenica oko koje se veže mašna ili je preko nje bijela kapica. Na nogama su bijele štrample i crne cipele.

Slika 26. Kozacka nošnja

Slika 27. Primjerak Hanacke nošnje u Hrvatskoj

Na koncu, nošnja, koju se svakako mora spomenuti, a znam za samo jedan postojeći primjerak u Hrvatskoj, u Daruvaru, je Hanacka nošnja. Kao što je vidljivo na slici, ova nošnja odiše bogatstvom ukrasa. Svi njezini dijelovi su izvezeni, punih materijala, šlingani, nabrani. Sastoji se od potkošulje, košulje, prsluka, dvije podsuknje, bijele suknje bogato izvezene zlatnim cvjetovima, prsluka u smeđoj ili crvenoj boji sa brojnim ukrasima i bogato izvezenom širokom vrpcom. Za kraj, oko vrata je visoka šlingana i štirkana kragna, a na glavi kapa ukrašena cvijećem i ogledalcima. Na nogama su bijele štrample te crne cipele, koje također mogu biti izvezene i sa crvenom mašnom.

5 ZAKLJUČAK

Od početka doseljavanja na ove prostore Česi su se asimilirali sa domaćim stanovništvom, zaljubljivali se, rađale su se „miješane“ obitelji, koje su najčešće njegovale oba jezika i kulturno nasljeđe i tradiciju obaju naroda. Veliki napori ulažu se i danas u održavanje kulturnog nasljeđa donesenog iz Češke, a s tim ciljem stvorene su i mnoge formalne strukture i organizacije, poput Saveza Čeha. Lokalni Česi zadržali su običaje vezane uz Uskrs, Božić, razne svetce, maškarnu povorku, a vrlo je bogat i život brojnih čeških beseda, što je vidljivo po velikom broju i raznovrsnosti sekcija, koje u besedama djeluju, a aktivne su sve generacije – od djece predškolske dobi sve do umirovljenika.

Može se reći da se u životima ovdašnjih Čeha tradicija najviše njeguje kroz tradicijske plesove. Oni nam uz brojne koračne strukture i forme, potekle iz raznih dijelova Češke, donose i radost glazbe te šarenilo nošnji. Plesovi su na raznim priredbama, koje se redovito održavaju u svim besedema, kruna kulturno – umjetničkog programa, a posvećene su im i manifestacije, primjerice Naše jaro i Vonička, pri čemu je najvažnija takva manifestacija Žetvene svečanosti.

Za takve priredbe i manifestacije članovi folklornih skupina se često pripremaju i po nekoliko mjeseci, a rado odlaze i na tabor u Češku ili ugošćuju koreografe iz Češke, sve kako bi učili i podigli kvalitetu izvedbe te s ponosom odjenuli nošnju i predstavili svoju besedu.

Živeći tako od malena uz češke tradicijske plesove, pjesme i jezik, mogu reći da cijeli život s ljubavlju „na dvije žice sviram“.

6 POPIS LITERATURE:

1. Horina, I. (2007) Česi u Hrvatskoj. Diplomski rad. Zagreb: Prirodoslovno – matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geografski odsjek.
2. Český lidový kalendář 2017, (2017) Daruvar: Jednota.
3. Matušek, J. (1991) Dvjesta godina zajedno. Dvě stě let pospolu. Daruvar: Jednota.
4. Matušek, J. (1996) Česi u Hrvatskoj. Daruvar: Jednota.
5. Rajkovićová Ivetová, M. (2013) Češi v Jazveniku. Daruvar: Jednota.
6. Svaz čechů v RCH. (1995) Dožínky 1925 – 1995. Daruvar: Jednota.
7. Šabićová, V. (2002) Kalendářní obyčeje Čechů v Končenicích na Daruvarsku. Daruvar: Jednota.

SLIKE:

1. Slika 1.

   https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20284338795/in/album-72157656351051579/ - preuzeto 24.09.2017.

2. Slika 2.

   https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20155932310/in/album-72157656846466992/ - preuzeto 24.09.2017.

3. Slika 3.

   https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/19721210734/in/album-72157656846466992 - preuzeto 24.09.2017.

4. Slika 4.

   https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20096288620/in/album-72157656351051579/ - preuzeto 24.09.2017.

5. Slika 5.

   https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20305105659/in/album-72157657119296745 - preuzeto 24.09.2017.

6. Slika 6.

https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20305281899/in/album-72157656699487430 - preuzeto 24.09.2017.

7. Slika 7.

https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20492081865/in/album-72157656699487430/ - preuzeto 24.09.2017.

8. Slika 8.

https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20525191668/in/album-72157657075705708 - preuzeto 24.09.2017.

9. Slika 9.

https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20684866206/in/album-72157655147477684 - preuzeto 24.09.2017.

10. Slika 10.

https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20686706286/in/album-72157657075705708 - preuzeto 24.09.2017.

11. Slika 11.

https://www.flickr.com/photos/matesdohnal/20713151685/in/album-72157657075705708 - preuzeto 24.09.2017.

12. Slika 12. – iz vlastite arhive

13. Slika 13. – iz vlastite arhive

14. Slika 14.

https://www.google.hr/search?q=ma%C5%A1kare+kon%C4%8Danica&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjjnqPnlLjWAhVLbRQKHTINAXEQ_AUICigB&biw=1366&bih=589 - preuzeto 24.09.2017.

15. Slika 15. – iz vlastite arhive

16. Slika 16. – iz vlastite arhive

17. Slika 17.

https://www.google.hr/search?biw=1366&bih=589&tbm=isch&sa=1&q=do%C5%BEinky&oq=do%C5%BEinky&gs_l=psyab.3..0i30k1l2j0i24k1l2.1717.5054.0.6091.7.7.0.0.0.0.104.655.4j3.7.0....0...1.1.64.psy-ab..0.7.655...0j0i67k1j0i5i30k1.0.TjvfYdI24eI - preuzeto 24.09.2017.

18. Slika 18.

https://www.google.hr/search?biw=1366&bih=589&tbm=isch&sa=1&q=do%C5%BEinky+alegoricke+vozy&oq=do%C5%BEinky+alegoricke+vozy&gs_l=psy-ab.3...2333.12914.0.13366.27.23.4.0.0.0.105.2014.16j6.22.0....0...1.1.64.psy-ab..1.12.739...0j0i67k1j0i30k1j0i5i30k1j0i24k1.0.44xMTrGdsAg - preuzeto 24.09.2017.

19. Slika 19.

https://www.google.hr/search?biw=1366&bih=589&tbm=isch&sa=1&q=do%C5%BEinki&oq=do%C5%BEinki&gs_l=psy-ab.3..0i13i30k1l2j0i10i24k1.3585.4686.0.6460.2.2.0.0.0.0.126.238.0j2.2.0....0...1.1.64.psy-ab..0.2.235...0i30k1.0.2hy56nbzYcI - preuzeto 24.09.2017.

20. Slika 20.

https://www.google.hr/search?biw=1366&bih=589&tbm=isch&sa=1&q=do%C5%BEinki&oq=do%C5%BEinki&gs_l=psy-ab.3..0i13i30k1l2j0i10i24k1.3585.4686.0.6460.2.2.0.0.0.0.126.238.0j2.2.0....0...1.1.64.psy-ab..0.2.235...0i30k1.0.2hy56nbzYcI - preuzeto 24.09.2017.

21. Slika 21.

https://www.google.hr/search?biw=1366&bih=589&tbm=isch&sa=1&q=do%C5%BEinky+2015&oq=do%C5%BEinky+2015&gs_l=psy-ab.3...3378.10917.0.12018.7.7.0.0.0.0.107.589.5j2.7.0....0...1.1.64.psy-ab..0.6.503...0i30k1j0i24k1.0.D-7Fn6DED-Q - preuzeto 24.09.2017.

22. Slika 22.

https://www.google.hr/search?biw=1366&bih=589&tbm=isch&sa=1&q=do%C5%BEinka&oq=do%C5%BEinka&gs_l=psy-ab.3..0i13i30k1l2.2877.5115.0.6318.7.7.0.0.0.0.115.410.5j2.7.0....0...1.1.64.psy-ab..0.7.407...0j0i67k1j0i30k1j0i5i30k1.0.BDA9oYsCC18 - preuzeto 24.09.2017.

23. Slika 23.

https://www.google.hr/search?q=%C4%8De%C5%A1ke+narodne+no%C5%A1nje&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiE4dn0673WAhVLlxoKHTlZCtIQ_AUICigB&biw=1366&bih=638#imgrc=YE3gH2QhKb3MzM: - preuzeto 24.09.2017.

24. Slika 24. – iz vlastite arhive

25. Slika 25. – iz vlastite arhive

26. Slika 26. – iz vlastite arhive

27. Slika 27. – iz vlastite arhive

NOTNI ZAPISI:

1. Notni zapis 1. – iz vlastite arhive

2. Notni zapis 2. – iz vlastite arhive

3. Notni zapis 3. – iz vlastite arhive

4. Notni zapis 4. – iz vlastite arhive

5. Notni zapis 5. – iz vlastite arhive

PRILOZI:

1. Prilog 1. – iz vlastite arhive

Prilog 1.: Prikaz koreografije „Tance pro radost“

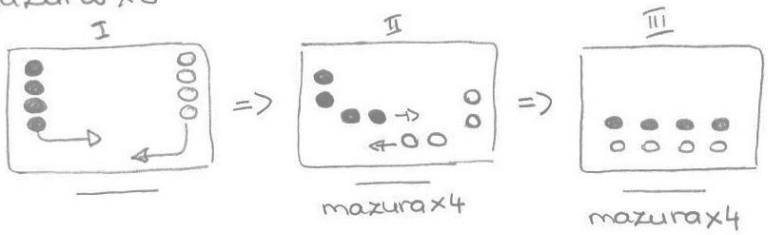
TANCE PRO RADOST:

MAZURA A HULÁN

(ZA 4 PARA)

MAZURA

1. mazura x 8

● => „mladić“
○ => djevojka

} koreografija je radena za djevojke, ali korištene su oznake za mladića i djevojku radi lakšeg snalaženja para u prostoru

▭ => pozornica, pri čemu linija ispod nje predstavlja publiku

=> strelice prikazuju smjer kretanja

I => početna pozicija; plesačice su u dvije linije, sve su okrenute prema publici

II => 4x mazura

● => kretanje licem prema publici, prva plesačica dolazi do sredine pozornice

○ => kretanje okrenute publici leđima, prva dolazi do sredine pozornice

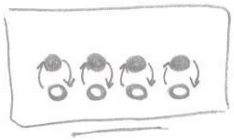
=> počinju se formirati dvije linije; ● => iza, ○ => ispred

III => 4x mazura

=> formiranje 2 linije, tako da ● bude točno iza ○, zbog formiranja parova

1.

2.

=> valcer x 8

I => valcer x 4 => u paru, otvoreno držanje ,
vraćanje na svoje mjesto

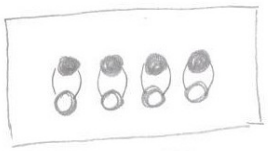
=> ruke => široko otvorene, blago savinute
u laktovima, visina gotovo u razini ramena

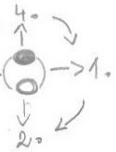
II => valcer x 4 => u paru, otvoreno držanje,
„partner" valcer u stranu, „partnerica"
okret ispod svoje desne ruke za desnim
ramenom; svakim korakom za četvrt kruga

=> ruke => spojene => blago savinute u laktu
=> slobodne => u bok

3.

=> mazura x 8 (2x4)

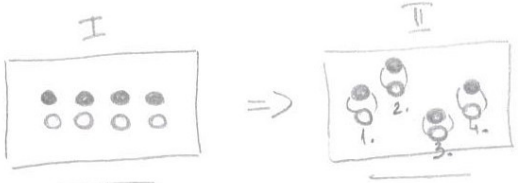
=> okret paru (x 2) =>

Svaka mazura => okret za četvrt kruga
i dolazak na početno mjesto

=> držanje zatvoreno
=> „partner" => desna ruka „partnerici" na bok,
lijeva ispružena
=> „partnerica" => desna ruka ispružena,
lijeva „partneru" na ramenu

2.

4.

=> valcer x 8 (2x4)

I => valcer x 4 => svi okrenuti licem prema publici

1. valcer => partnerica se okreće za desnim ramenom

=> slijede valceri u stranu uz pogled na partnera

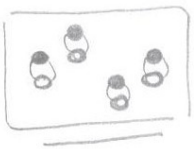
II => valcer x 4

=> parovi 1. i 4. => ostaju na istoj poziciji i 2 valcera u stranu, 2. valcera => „partnerica" obilazi „partnera" (u krug) i vraća se na svoje mjesto, držanje za njezinu desnu ruku

=> parovi 2. i 3. => dolazak na nove pozicije, otvoreno držanje

---

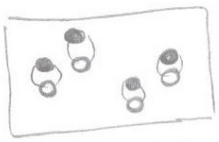
5.

=> mazura x 8 (2x4)

=> ponavljanje dijela (3.)

6.

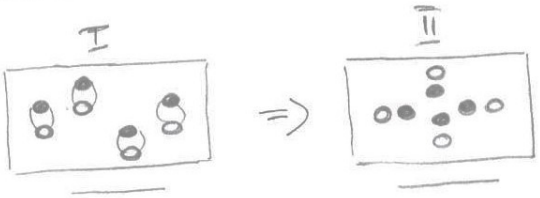

=> valcer x 8 (2x4)

=> 2x ponavljanje iz dijela (4.), elementi koje su radili parovi 1. i 4.

HULÁN

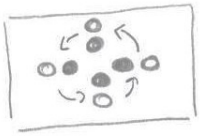
(7.)

=> poskok x8

=> poskočnim korakom iz prethodne pozicije (I) doći najkraćim putem na novu poziciju (II)

(8.)

=> pjesma

I => 8x hulán => sastoji se od tri elementa:
1. korak desnom nogom
2. korak lijevom nogom
3. poskok na desnoj nozi

=> idući „hulán" započinje lijevom nogom

=> 8x hulán u smjeru kretanja kruga ↻

držanje križno => partneri su jedan pored drugoga, ruke su im križno spojene na leđima

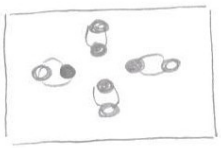

=> nakon 8. hulána okret => partneri se i dalje drže za ruke te se okrenu prema van i završe u kontra smjeru kruga

II => 8x hulán => kontra smjer kretanja kruga ↺

4.

9.

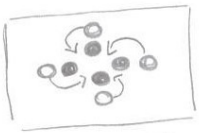

=> poskoci => 8 x 2

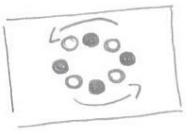
=> poskoci naizmjenično svakom nogom
=> okreti cijelog para unatrag, za desnim ramenom
=> par se okreće 4 puta: 1 okret = 4 poskoka; tako da završi u smjeru kretanja kruga

---

10.

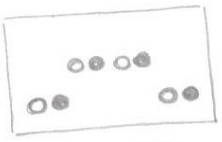
=>

=> pjesma => hulán x 8

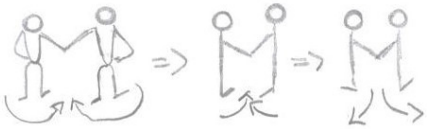
=> izvodeći svaka zasebno korak, plesačice stvore krug, vanjska iz para „vodi", tj. ide prva (hulán x 2)
=> hulán x 6 => po krugu u smjeru kretanja kruga ↻
=> na kraju pjesme dolaze na nove pozicije

11.

=> poskok -> 8 x 2
=> držanje za ruke, slobodna ruka u bok

I => poskok x 4 => k sebi - od sebe

II => poskok x 4 => svaka zasebno okret oko svoje osi, smjer suprotno od partnerice ↺↻

III => ponavlja se I

IV => ponavlja se II; umjesto zadnjeg poskoka: dup-dup (udarac o pod jednom pa drugom nogom, punim stopalom)

5.

7 SAŽETAK

Budući da se ovaj radi bavi temom tradicijskih plesova Čeha, koji su doselili na područje Republike Hrvatske, odmah nakon uvoda koji donosi razloge odabira teme, slijedi kratak osvrt na doseljavanje Čeha na ove prostore te demografska slika češke manjine u sastavu stanovništva Hrvatske.

Slijedi opis organizacije kulturnog života Čeha u Republici Hrvatskoj, gdje se nalazi i popis čeških beseda te pojedinih kulturnih aktivnosti kojima se bave njihovi članovi.

Govoreći o samoj plesnoj tradiciji obuhvaćene su teme koreografa, koji u posjet plesnim skupinama dolaze iz Češke Republike, ali i samostalnog stvaralaštva voditelja skupina, a kao primjer priložena je koreografija koju sam sama osmislila. Zatim se govori o načinu rada na „taboru“, odnosno školi folklora, koja se održava u Češkoj, pri čemu su priložene fotografije uvježbavanja, ali i samog izvođenja plesova na kulturno – umjetničkom programu. Opisan je i način rada na probama – za odrasle i za djecu, čemu su priloženi notni zapisi te opisi pjesmica/plesova, koji se rade sa djecom predškolske dobi.

Slijedi pregled pojedinih koračnih struktura – polka, „opkročák“, valcer, „sousedská“, „skočná“, mazurka, „kvapík“ te figura „zvedačky“, kao i formacija – krug, linija, polukrug, V-formacija, koje najčešće susrećemo u češkim tradicijskim plesovima. Pri tome je opisan i način držanja u parovima. Kada je riječ o rekvizitima, navedeni su i jednom rečenicom opisani plesovi u kojima se navedeni rekviziti koriste.

Nadalje se govori o nastupima i gostovanjima folklornih skupina te o kulturnim manifestacijama: maškarnoj povorci, u kojoj je ples neizostavan dio, te onima posvećenima ponajprije plesu, a to su Naše jaro, Vonička te Žetvene svečanosti, najveća kulturna manifestacija Čeha na ovim prostorima.

Za kraj je rečeno par riječi o glazbenoj pratnji uz ples i opisane su nošnje koje uglavnom susrećemo na prostoru Hrvatske. To su dječje nošnje, a za odrasle takozvana radna nošnja, kijovska i kozacka te hanacka nošnja, koja je najbogatija i najsvečanija, a poznat mi je samo jedan njezin primjerak u Hrvatskoj.

8 SUMMARY

Since this paper deals with the traditional dances of those Czechs who immigrated into the territory of the Republic of Croatia, immediately after the introduction, which explains the reasons for choosing this topic, we can find a short review of the Czech immigration into these regions and the demographic picture of the Czech minority as a part of the population of Croatia.

The following is the description of the organization of the cultural life of Czechs in the Republic of Croatia, where we can also find the catalogue of „Češka besedas“ as well as the specific activities, realized by their members.

Speaking of the very dancing tradition, the themes of the choreographers who come from the Czech Republic to visit dancing groups are included, but also those which represent

the indipendent creations of group leaders, and as such an example of the choreography that I conceived myself has been enclosed. After that there is the description of the work modein „tabor“, i.e. folklore school, which takes place in the Czech Republic, with attached photographs from dance rehearsals and real dance performing at cultural-artistic programmes.

The work mode at rehearsals is described - for adults and for children, to which note scores and song/dance descriptions for pre-school children are added.

The following is the survey of particular stepping structures – polka, „opkročák“, valcer, „sousedska“, „skočná“, mazurka, „kvapik“ and the figure „zvedačky“, as well as the formation – circle, line, semicircle, V – formation, which can all be met most often in traditional Czech dances. At the same time the way of sustaining posture in couples has been described. Speaking of requisites, the dances in which the quoted requisites are used are mentioned and described in one sentence.

Furthermore public presentations and guest performances of folklore groups and cultural manifestations are discussed: masque procession, in which dancing is an inevitable part, and those manifestations that are dedicated to dance in the first place, and these are „Naše jaro“, „Vonička“ and „Žetvene svečanosti“ (Harvesting festivities), the greatest cultural Czech manifestation in these regions.

Finally, a few words are dedicated to the musical accompaniment of these dances, and the costumes that are mainly used in Croatia . Those are children costumes, working shirt for adults, „kijovska“, „kozacka“ and „hanacka“ costume, which is the richest and the most ceremonial, of which just one sample in Croatia is known.